پوڙهو پوڄاري

دنيا جي بدحالي	3
غارِ حرا ۾ عبادت	5
دعوتِ اسلام جي شروعات	7
هڪ هيروئني جي توبهه	9
دل جو مريض ٺيڪ ٿي ويو	16
ننڍن ڪتن جا 9 مدني گل	21

شيخِ طريقت، امير اهلسنت، باني دعوتِ اسلامي حضرتِ علامه مولانا ابوبلال
محمد الياس عطار قادري رضوي دامت برڪاتهم العاليه

شيخ طريقت، امير اهلسنت، بانيءِ دعوت اسلامي، حضرت علامه
دَامَتْ بَرَكَاتُهُمُ الْعَالِيَه
مولانا ابو بلال محمد الياس عطار قادري رضوي
جو اُردو زبان ۾ رسالو

پوڙهو پوڄاري

ترجمو پيشڪش

مجلسِ تراجم (دعوت اسلامي) هن رسالي جو آسان سنڌي زبان ۾ ترجمي ڪرڻ جي وس آهر ڪوشش ڪئي آهي. جيڪڏهن ترجمي يا ڪمپوزنگ ۾ ڪٿي ڪا ڪمي بيشي نظر اچي ته مجلسِ تراجم کي آگاهه ڪري ثواب جا حقدار بڻجو.

رابطي جي لاءِ: مڪتب مجلس تراجم (دعوت اسلامي)
عالمي مدني مرڪز فيضان مدينه محله سوداگران
پراڻي سبزي منڊي باب المدينه ڪراچي
فون نمبر: 021-34921389-90-91
E-mail: translation@dawateislami.net

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ وَالصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلٰى سَيِّدِ الْمُرْسَلِيْنَ
اَمَّا بَعْدُ فَاَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيْمِ ؕ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ؕ

پوڙهو پوڄاري*

شيطان ڪيتري بہ سستي ڏياري پر هي رسالو شروع ڪان آخر تائين پڙهي، اِنْ شَآءَ اللّٰه عَزَّوَجَلَّ دنيا ۽ آخرت جا بيشمار فائدا حاصل ٿيندا.

درود شريف جي فضيلت

حضرت سيدنا عبدالرَّحمٰن بن عوف رَضِیَ اللّٰہُ تَعَالٰی عَنْہ ڪان روايت آهي تہ نبيّن جا سلطان، رَحمتِ عالميان صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم جن هڪ ڀيري ٻاهر تشريف ڪٺي آيا تہ مان بہ پويان هلڻ لڳس، پاڻ ڪريم صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم جن هڪ باغ ۾ داخل ٿيا ۽ سجدي ۾ هليا ويا، سجدو ايترو تہ ڊگهو ڪيائون جو مون کي انديشو ٿيو تہ ڪٿي **الله** عَزَّوَجَلَّ سندن روح کي قبض نہ فرمايو هجي، پوءِ مان ويجهو وڃي غور سان ڏسڻ لڳس جڏهن مٿو مبارڪ مٿي ڪنيائون تہ فرمائڻ لڳا: "اي عبدالرحمٰن! ڇا ٿيو؟" مون پنهنجو خدشو ظاهر ڪيو تہ فرمايائون: جبرئيل امين (عَلَیْہِ السَّلام) مون کي ٻڌايو: "ڇا اوهان ان ڳالهہ سان خوش نٿا ٿيو تہ **الله** عَزَّوَجَلَّ فرمائي ٿو جيڪو توهان تي درود شريف پڙهندو مان ان تي رحمت نازل ڪندس ۽ جيڪو توهان تي سلام موڪليندو مان ان تي سلامتي موڪليندس." (مسند امام احمد ج 1 ص 406 حديث 11662)

---

* هي بيان امير اهلسنت دَامَتْ بَرَکَاتُہُمُ الْعَالِیَہ تبليغ قرآن ۽ سنت جي عالمگير غير سياسي تحريڪ دعوت اسلامي جي عالمي مدني مرڪز فيضان مدينہ (باب المدينہ) ڪراچي ۾ 1 ربيع النّور شريف (1430هہ) تي ٿيڻ واري سنتن ڀريي اجتماع ۾ فرمايو، ضروري ترميم سان تحريري طور پيش خدمت آهي.
مجلس مڪتبة المدينہ

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: **جنهن مون تي ڏهہ ڀيرا درود پاڪ پڙهيو الله تعاليٰ ان تي سؤ رحمتون موڪليندو آهي.** (طبراني)

زمانے والے ستائیں، دُرودِ پاک پڑھو
جہاں کے غم جو رُلائیں، دُرودِ پاک پڑھ

صَلُّوْا عَلَی الْحَبِیْب! صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

مٺا مٺا اسلامي ڀائرو! عربن جو دين تہ دينِ ابراهيمي هو پر ان جي اصل صورت بلڪل تبديل ڪري ڇڏي هئي، توحيد جي جڳهہ تي شرڪ ۽ ربّ تعاليٰ جي عبادت بدران بُت پرستي اچي وئي هئي، انهن مان ڪي تہ بتن ڪي پنهنجو خدا سمجهندا هئا تہ ڪي وڻن، چنڊ، سج ۽ تارن جي پوڄا ڪندا هئا، ڪي بدبخت ڪافر، ملائڪن ڪي خدا عَزَّوَجَلَّ جون نياڻيون قرار ڏئي انهن جي پوڄا پاٺ ۾ مصروف هوندا هئا. ڪردار ايترو تہ خراب ٿي ويو هو جو ڏينهن رات شراب پيئڻ، جوا کيڏڻ، زنا ڪرڻ ۽ قتل و غارت گري ۾ مشغول هوندا هئا، انهن جي قساوتِ قلبي (يعني دل جي سختي) جو اندازو ان ڳالهہ سان چڱي طرح لڳائي سگهجي ٿو جو ڇوڪرين جي پيدا ٿيندي ئي انهن کي زنده دفن ڪري ڇڏيندا هئا ۽ ڪڏهن تہ انسانن کي ذبح ڪري انهن کي بتن تي ڀيٽا طور پيش ڪندا هئا. ان وحشياڻي حرڪت جي صورت ڪجهہ هن طرح هوندي هئي جو ڪنهن خاص وقت ۾ ڪنهن اڃي اُٺ يا انسان کي آندو ويندو هو، پوءِ اهي پنهنجي متبرڪ مقام جي چوڌاري ڀڄن ڳائيندي ٽي ڀيرا طواف ڪندا هئا، ان کان پوءِ قوم جو سردار يا پوڙهو پوڄاري وڏي ڦڙتي سان ان ڀيٽ (يعني انسان يا اُٺ جيڪو بہ هوندو هو) تي ڀهريون وار ڪندو هو ۽ ان جو ڪجهہ رت پيئندو هو، ان کان پوءِ حاضرين

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: **جنهن مون تي هڪ ڀيرو درود پاڪ پڙهيو الله تعاليٰ ان تي ڏهه رحمتون موڪليندو آهي.** (مسلم)

ان اڳي اُٺ يا انسان تي اڳي ٽُٽندا هئا ۽ ان جي ٻوٽي ٻوٽي ڪري ان ڪي ڪچو ئي کائي ڇڏيندا هئا! مطلب ته عرب ۾ هر پاسي وحشت ۽ بربريت جو دور هو، جهيڙن ۾ ماڻهن کي جيئرو ساڙي ڇڏيندا هئا، عورتن جو پيٽ چيرڻ، ٻارن کي ذبح ڪرڻ، انهن کي نيزن تي اڇلائڻ انهن وٽ ڪو عيب نه هوندو هو.

دنيا جي بدحالي

اهي حالتون صرف عرب سان خاص نه هيون بلڪ تقريبًا سڄي دنيا ۾ اونداهي ڇانيل هئي. اهل فارس (يعني ايراني) اڪثر باهه جي پوڄا ڪرڻ ۽ پنهنجي مائرن سان وطي ڪرڻ ۾ مشغول هوندا هئا. ڪيئي تُرڪ رات ڏينهن وسنديون برباد ڪرڻ ۽ قرلٽ ڪرڻ ۾ مصروف هوندا هئا، بت پرستي ۽ ماڻهن تي ظلم و جفا انهن جي عادت هوندي هئي. هندوستان جي اڪثريت بتن جي پوڄا ۽ پاڻ کي باهه ۾ ساڙڻ کان سواءِ ٻيو ڪجهه به نه ڄاڻندا هئا. مطلب ته هر پاسي ڪفر ۽ ظلمت جو خوفناڪ انڌيرو ڇانيل هوندو هو، ڪافر انسان بدتر از حيوان (يعني حيوان کان بُرو) ٿي چڪو هو.

آقا صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جن جي ولادت ٿي

ان عالمگير ظلمت ۾ نور جا پيڪر، سڀني نبين جا سروَر، سلطان بحر وبر صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم سڄي جهان جي لاءِ هادي ۽ رهبر بڻجي، اصحاب فيل واري واقعي جي 55 ڏينهن کان پوءِ 12 ربيع النّور بمطابق 20 اپريل 571ع[1] سومر جي ڏينهن صبح صادق جي

(1) تفصيلي معلومات جي لاءِ فتاويٰ رضويه ج 26 ص 414 ملاحظو ڪريو.

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: **توهان جتي بہ هجو مون تي درود پاڪ پڙهو توهان جو درود مون تائين پهچندو آهي.** (طبراني)

وقت اجا تارا آسمان تي چمڪي رهيا هئا، چنڊ جهڙو چهرو چمڪائيندي، ڪتوري جي خوشبو مهڪائيندي، ختنہ شده (طُهر مبارڪ ٿيل)، ناف بريده (ناڙو مُبارڪ وڍيل)، ٻنهي ڪلهن جي وچ ۾ مهر نبوّت روشن، سُرمگين اکيون، پاڪيزه بدن ٻئي هٿ زمين تي رکندي، سر مبارڪ آسمان ڏانهن ڪٽي دنيا ۾ تشريف ڪٽي آيا.

(المواهب اللدنيہ للقسطلاني ج 1 ص 66، 75)

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

ربیعُ الاول اُمیدوں کی دنیا ساتھ لے آیا
دعاؤں کی قَبولیّت کو ہاتھوں ہاتھ لے آیا

خدا نے ناخُدائی کی خود انسانی سفینے کی
کہ رحمت بن کے چھائی بارہویں شب اس مہینے کی

جہاں میں جشنِ صبحِ عید کا سامان ہوتا تھا
اُدھر شیطان تنہا اپنی ناکامی پہ روتا تھا

صدا ہاتف نے دی اے ساکنانِ خطّہ ہستی!
ہوئی جاتی ہے پھر آباد یہ اُجڑی ہوئی بستی

مبارَکباد ہے ان کیلئے جو ظلم سہتے ہیں
کہیں جن کو اماں ملتی نہیں برباد رہتے ہیں

مبارکباد بیواؤں کی حسرت زا نگاہوں کو
اثر بخشا گیا نالوں کو فریادوں کو آہوں کو

ضعیفوں بیکسوں آفت نصیبوں کو مبارَک ہو
یتیموں کو غلاموں کو غریبوں کو مبارک ہو

مبارَک ٹھوکریں کھا کھا کے پَیہم گرنے والوں کو
مبارَک دشتِ غُربت میں بھٹکتے پھرنے والوں کو

مبارَک ہو کہ دَورِ راحت و آرام آ پہنچا
نَجاتِ دائمی کی شکل میں اسلام آ پہنچا

مبارک ہو کہ ختم المرسلیں تشریف لے آئے
جناب رَحمۃٌ لِّلعٰلمیں تشریف لے آئے

بَصد اندازِ یکتائی بَغایت شانِ زیبائی
امیں بن کر امانت آمِنہ کی گود میں آئی

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: **مون تي درودشريف جي ڪثرت ڪريو، بيشڪ هي توهان جي لاءِ طهارت آهي.** (ابو يعليٰ)

دنيا ۾ تشريف فرما ٿيندي ئي پاڻ سڳورن صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جن سجدو ڪيو، ان وقت مبارڪ چپن تي اها دعا جاري هئي: رَبِّ هَبْ لِیْ اُمَّتِیْ يعني پروردگار! منهنجي امّت منهنجي حوالي ڪر.

رَبِّ هَبْلِیْ اُمَّتِیْ کہتے ہوئے پیدا ہوئے
حق نے فرمایا کہ بخشا اَلصَّلٰوۃُ وَالسَّلَام

غارِ حرا ۾ عبادت

مٺا مٺا اسلامي ڀائرو! عربن جي اڪثريت جا احوال اوهان ٻڌا، اهڙي وحشي قوم ۾ رهندي به اسان جا مڪي مدني آقا، مٺا مٺا مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم ڪڏهن به ڪنهن لَهو لَعِب (يعني راند روند) جي مجلس ۾ شريڪ نه ٿيا ۽ سرورِ ڪائنات صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جي ذات سڳوري هر قسم جي برائي کان پري رهي، سرڪار عالي وقار صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم سهڻن اخلاقن، سچائي ۽ امانت ۾ ايترا ته مشهور ٿيا جو پاڻ سڳورن صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جن کي سموري قوم صادق ۽ امين جي لقب سان ياد ڪندي هئي. سرڪار مدينه صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم غار حرا (جيڪا مڪي شريف کان ٽِنَي ويندي ڪابي پاسي ڏانهن ايندي آهي) ۾ رهندا هئا ۽ اتي ڪيترائي ڏينهن **الله** عَزَّوَجَلَّ جي عبادت ۾ مشغول رهندا هئا.

نبوّت جو اعلان

شاهِ مڪة المڪرمه، سلطان مدينة المنورة صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جي عمر شريف جڏهن چاليهه سالن جي ٿي ته ان وقت **الله** عَزَّوَجَلَّ جي طرفان پاڻ ڪريم صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم کي نبوّت ظاهر ڪرڻ جي اجازت ملي، نه

فرمانِ مصطفي صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: مون تي درود شريف پڙهو الله تعاليٰ توهان تي رحمت موڪليندو. (ابن عدي)

تہ سرڪار مدينہ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم ان وقت کان نبي هئا جڏهن اجا حضرت سيدنا آدم صفيُّ الله (عَلَيْهِ السَّلام) جي پيدائش بہ نہ ٿي هئي. نبي محترم، نورمجسم، رسولِ محتشم، شاهہ بني آدم صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جي بارگاهہ ۾ عرض ڪيو ويو مَتٰى كُنْتَ نَبِيًّا يعني اوهان ڪڏهن کان نبي آهيو؟ فرمايائون: وَاٰدَمُ بَيْنَ الرُّوْحِ وَالْجَسَدِ يعني (مان تہ ان وقت بہ نبي هئس) آدم (عَلَيْهِ السَّلام) روح ۽ جسم جي وچ ۾ هئا.

(المستدرڪ للحاڪم ج 3 ص 508 حديث 4265)

آدم کا پتلا نہ بنا تھا، جب بھی وہ دنیا میں نبی تھے
ہے اُن سے آغازِ رِسالت صلی اللہ علیہ وسلم

پهرين وحي

22 فيبروري 610ع جو اها عظيم گهڙي آئي جڏهن الله عَزَّوَجَلَّ جا پيارا رسول صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم معمول مطابق غار حرا کي پنهنجي برڪتن سان نوازي رهيا هئا، ان وقت حضرت سيّدنا جبرئيل امين (عَلَيْهِ السَّلام) پهريون ڀيرو بارگاهِ اقدس ۾ وحي طور اها آيت شريف کڻي حاضر ٿيا:

اِقْرَاْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِيْ خَلَقَ ۚ﴿۱﴾ خَلَقَ الْاِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ ۚ﴿۲﴾ اِقْرَاْ وَرَبُّكَ الْاَكْرَمُ ۙ﴿۳﴾ الَّذِيْ عَلَّمَ بِالْقَلَمِ ۙ﴿۴﴾ عَلَّمَ الْاِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ ؕ﴿۵﴾ (پ 30 العلق 1- 5)

ترجمو ڪنزالايمان: پڙهہ پنهنجي ربّ (عَزَّوَجَلَّ) جي نالي سان جنهن پيدا ڪيو، انسان کي رت جي دڳ مان بنايو، پڙهہ ۽ تنهنجو ربّ(عَزَّوَجَلَّ) ئي سڀ کان وڏو ڪريم آهي جنهن قلم سان لکڻ سيکاريو، انسان کي سيکاريائين جيڪو نہ ڄاڻندو هو.

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: جنهن مون تي ڏھ ڀيرا صبح ۽ ڏھ ڀيرا شام درودِ پاڪ پڙهيو قيامت جي ڏينهن ان کي منهنجي شفاعت ملندي . (مجمع الزوائد)

پوءِ ڪجھ عرصي کان پوءِ اها آيت شريف نازل ٿي:

يٰٓاَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ ۙ﴿۱﴾ قُمْ فَاَنْذِرْ ۪ۙ﴿۲﴾ وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ ۪ۙ﴿۳﴾ وَثِيَابَكَ فَطَهِّرْ ۪ۙ﴿۴﴾ وَالرُّجْزَ فَاهْجُرْ ۪ۙ﴿۵﴾ (پ 29 المدثر 1- 5)

ترجموڪنزالايمان: اي ڪمبل ڍڪڻ وارا اٿي پوءِ ڊيڄارءِ پنهنجي ربّ (عَزَّوَجَلَّ) جي وڏائي بيان ڪر ۽ پنهنجا ڪپڙا پاڪ رک ۽ بُتن کان پري رھ.

دعوتِ اسلام جي شروعات

مٺا مٺا اسلامي ڀائرو! هاڻي انهي حڪم "قُمْ فَاَنْذِرْ" يعني "اٿي پوءِ ڊيڄار" سان سرڪار مدينہ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ماڻهن کي **الله** عَزَّوَجَلَّ کان ڊيڄارڻ ۽ انهن تائين اسلام جي دعوت پهچائڻ فرض ٿي چڪي هئي، پر اجا تائين اعلانيہ طور دعوت الي الله (يعني **الله** (عَزَّوَجَلَّ) ڏانهن سڏڻ) جو حڪم نہ هو، تنهن ڪري محبوب ربّ ذوالجلال صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم في الحال بااعتماد ماڻهن ۾ خاموشي سان تبليغ جو سلسلو شروع ڪيو. اَلْحَمْدُ لِلّٰہ عَزَّوَجَلَّ نبي آخر الزمان صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم جي نيڪي جي دعوت تي ڪيترن ئي مردن ۽ عورتن ايمان آندو، مردن ۾ سڀ کان پهريان حضرت سيّدنا ابوبڪر صديق رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہ، ٻارن ۾ سڀ کان پهريان حضرت مولاءِ ڪائنات عليٌّ المرتضيٰ شيرِ خدا كَرَّمَ اللهُ تَعَالٰی وَجْهَهُ الْكَرِيْم، عورتن ۾ اُمُّ المؤمنين خديجةُ الڪُبريٰ رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْهَا ۽ آزاد ڪيل غلامن ۾ حضرت سيّدنا زيد بن حارثہ رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہ، غلامن مان حضرت سيّدنا بلال حبشي رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہ ايمان آندو.

مسلمان ٿيندي ئي نيڪي جي دعوت جي ڌوم

مٺا مٺا اسلامي ڀائرو! امير المؤمنين حضرت سيّدنا ابو بڪر

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن ڪتاب ۾ مون تي درودِ پاڪ لکيو ته جيستائين منهنجو نالو ان ڪتاب ۾ لکيل رهندو ملائڪ ان جي لاءِ استغفار ڪندا رهندا. (طبراني)

صديق رَضِيَ اللهُ تَعَالٰى عَنْه ايمان آڻيندي ئي نيڪي جي دعوت جون ڌومون مچائڻ شروع ڪري ڇڏيون. پاڻ رَضِيَ اللهُ تَعَالٰى عَنْه جي انفرادي ڪوشش سان پنج انهن هستين اسلام قبول ڪيو جيڪي عَشره مُبَشَّره ۾ شامل آهن، انهن جا مبارڪ نالا هي آهن: ﴿1﴾ حضرت سيّدنا عثمان غني ﴿2﴾ حضرت سيدنا سعد بن ابي وقاص ﴿3﴾ حضرت سيدنا طلحہ بن عبيدالله ﴿4﴾ حضرت سيدنا عبدالرحمٰن بن عوف ﴿5﴾ حضرت سيدنا زبير بن عوّام رَضِيَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهُم. عشره مُبَشَّره انهن ڏهن صحابہ ڪرام عَلَيْهِمُ الرِّضْوَان کي چيو ويندو آهي جن کي اسان جي مڪي مدني آقا، مٺي مٺي مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم دنيا ۾ ئي جنت جي بشارت عنايت فرمائي ڇڏي هئي. منهنجا آقا اعلي حضرت رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه فرمائن ٿا:

وہ دَسوں جن کو جنّت کا مُژدہ ملا اُس مبارَک جماعت پہ لاکھوں سلام

ڪاش اسان نيڪي جي دعوت ڏيڻ وارا بڻجون

سُبحٰن الله عَزَّوَجَلَّ! سيدنا صديقِ اڪبر رَضِيَ اللهُ تَعَالٰى عَنْه جن کي نيڪي جي دعوت جو ڪيتري قدر جذبو هو جو دامنِ مصطفيٰ ۾ پناهہ ملندي ئي هڪدم ٻين کي سرڪار محترم صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جي دامن ڪرم سان وابسته ڪرڻ جي ڌن ۾ لڳي ويا. انهن کي ڪيترو زبردست احساس هو، اسلام جو ڪيترو قدر هو، اي ڪاش! اسان جي دل ۾ به نيڪي جي دعوت جي اهميّت جو جذبو پيدا ٿئي، ڪاش! اسان الله عَزَّوَجَلَّ جي نعمتن سان ڀرپور جنّت ڏانهن پنهنجي انهن ناسمجهہ اسلامي ڀائرن کي وني وڃڻ جي ڪوشش تيز ڪيون جيڪي گناهن جي وادين ۾ ڀٽڪي رهيا آهن. اي ڪاش! اسان کي

بہ فرنگي فيشن جي يلغار ۾ گرفتار مسلمانن کي مديني جي تاجدار صَلَّى اللهُ تَعَالٰی عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جي مٺي مٺي سنتن ڏانهن سڏڻ جو جذبو نصيب ٿي وڃي. ان مدني ڪم يعني نيڪي جي دعوت عام ڪرڻ جو هڪ اثرائتو ذريعو ”علاقائي دورو براءِ نيڪي جي دعوت“ بہ آهي. دعوت اسلامي جي مدني ماحول ۾ هفتي ۾ هڪ ڏينهن مخصوص ڪري دڪانن، گهرن وغيره تي نيڪي جي دعوت پيش ڪئي ويندي آهي. ڪي اسلامي ڀائر هفتي ۾ بہ ڀيرا، ٽي ڀيرا بلڪ روزانو بہ نيڪي جي دعوت ڏيندا آهن ۽ ڪي آقا ڪريم صَلَّى اللهُ تَعَالٰی عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جا ديوانا تہ جڏهن ڏسو اڪيلا بہ نيڪي جي دعوت جون ڌومون مچائيندا رهندا آهن! اچو اڪيلي نيڪي جي دعوت ڏيڻ يعني ”انفرادي ڪوشش“ ڪرڻ جي باري ۾ ايمان افروز مدني بهار ٻڌو:

هڪ هيروئني جي توبهہ

باب المدينہ (ڪراچي) جي علائقي ڪورنگي جي هڪ اسلامي ڀاءُ جي حلفيہ بيان جو خُلاصو آهي: تبليغ قرآن و سنت جي عالمگير غير سياسي تحريڪ دعوتِ اسلامي جي ڪورنگي ۾ ٿيڻ واري آخري ٽن ڏينهن جي بينَ الاقوامي سُنّتن ڀريي اجتماع جو واقعو آهي، ان ڪان پوءِ اهو اجتماع مدينة الاولياء (ملتان شريف) ۾ مُنتقِل ڪيو ويو. اسان ڪجهہ دوست رسمي طور اجتماع ۾ شريڪ تہ ٿياسين پر بيانات جون برڪتون ڇڏي رات جو اجتماع گاهہ کان ٻاهر هڪ جڳهہ ويهي سگريٽ جا سُوٽا ۽ ڪچهري ڪرڻ لڳاسين ۽ جِنّ، ڀُوت وغيره جا ڊيڄاريندڙ واقعا ٻُڌائڻ جو سلسلو شروع ٿيو، جنهن

فرمانِ مصطفیٰ صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: **جنهن جمعي جي ڏينهن مون تي ٻه سؤ ڀيرا درودِ پاڪ پڙهيو ان جا ٻه سؤ سالن جا گناهه معاف ٿيندا.** (کنزالعمال)

جي ڪري ماحول ويتر دلچسپ ۽ پوائٽو ٿي ويو. ايتري ۾ **سَبز عِمَامي** واري هڪ اڌڙوت عمر واري **اسلامي ڀاءُ** اسان جي ويجهو اچي سلام ڪيو ۽ فرمائڻ لڳو ته جيڪڏهن اجازت هجي ته ڪجهه عرض ڪيان. اسان چيو: "**فرمايو**" ان وڏي اُڪير سان چيو: اوهان جي **اِجتماع** ۾ شرڪت ڪرڻ جو انداز ڏسي مون کي پنهنجي پوئين زندگي ياد اچي وئي آهي! مان سوچيو ته پنهنجي زندگيءَ جا گذريل احوال توهان وٽ پيش ڪيان ته شايد اوهان کي ان مان ڪجهه عبرت جا مدني گل ملي وڃن. پوءِ ان پنهنجي **هدايت پري داستان** ڪجهه ائين بيان ڪرڻ شروع ڪئي: پهريان مون کي سگريٽ پيئڻ جي عادت پئي ۽ پوءِ بُرن دوستن جي صُحبَت جي نحوست مون کي چرس ۽ هيروئن جهڙي مهلڪ نشي جو عادي بڻائي ڇڏيو. **افسوس! مان 16 سالن تائين نشي جو عادي رهيس.** اهو ٻڌائيندي روئڻهارڪو ٿي ويو، پر بيان جاري رکندي چيائين: منهنجين خراب عادتن کان بيزار ٿي، مون کي گهر مان ڪڍيو ويو، مان فُٽ پاٿ تي سمهندو هئس ۽ **گند جي ڍير** مان ڪٽي يا پني ڪائيندو هئس. اوهان کي شايد يقين نه اچي ته **مان هڪ ئي لباس ۾ سورهن سال گذاريا!** منهنجي ڪيفيت چرين وانگر ٿي چڪي هئي.

هڪ بابرڪت رات جو قصو آهي، شايد اها **رمضانُ المبارڪ** جي ستاويهين جي رات هئي. مان بدنصيب انهيءَ گندي حالت ۾ بد مست هڪ گهٽي جي ڪنڊ ۾ گند جي ڍير وٽ ستو پيو هئس ته سلام جي آواز تي ڇرڪ ڀريم، جڏهن اکيون مهٽي ڏٺم ته منهنجي

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: **جنهن وٽ منهنجو ذڪر ٿئي ۽ اهو مون تي درود شريف نہ پڙهي تہ ماڻهن مان اهو ڪنجوس ترين شخص آهي.** (ترغيب و ترهيب)

سامهون **سَبز عمامو** پاتل ہہ **اسلامي ڀائر بيٺا مسڪرائي** رهيا هئا، انهن وڏي محبت سان منهنجو نالو پڇيو شايد زندگي ۾ پهريون ڀيرو ڪنهن ايتري محبت سان مون سان ڳالهايو هو، پوءِ **انفرادي ڪوشش** ڪندي انهن **شبِ قدر جي عظمت جي** مُتَعَلّق ڏاڍيون پياريون پياريون ڳالهيون ٻڌايون، مان انهن جي پنهنجائپ واري انداز ۽ سُهڻي **اخلاق جي ڪري اڳئي** مُتاثر ٿي چڪو هئس، وڏيڪ انهن جون ماکي ڪان ہہ وڏيڪ **مٺيون مَدنِي ڳالهيون** تاثير جو تير بڻجي منهنجي دل ۾ **داخل** ٿي ويون، مان انهن سان گڏ مسجد ڏانهن هلڻ لڳس ۽ **مسجد** جي **غسل خاني** ۾ پنهنجو ميرو لباس لاٿو ۽ غسل ڪري صاف سترا ڪپڙا پائي **16 سالن ڪان پوءِ جڏهن پهريون ڀيرو مسجد ۾ داخل ٿي مون نماز جي نيّت ڪئي تہ پنهنجا لُڙڪ روڪي نہ سگهيس،** روئي روئي مان نشي ۽ ٻين گناهن ڪان **توبهہ ڪئي ۽ دعوتِ اسلامي جي مدني ماحول سان وابستہ ٿي ويس** ۽ **اَلْحَمْدُلِلّٰهِ** عَزَّوَجَلَّ گهروارا مون کي واپس گهر وٺي آيا، مان قادريہ رضويہ سلسلي ۾ **داخل** ٿي **حضور غوثِ اعظم** عَلَيْهِ رَحمَةُ اللّٰهِ الاكرم **جو** مريد بڻجي ويس، مون هي نيّت ڪئي تہ هاڻي هر قيمت تي نشي جي عادت ڇڏي ڏيندس. ان جي لاءِ مون کي گهڻين آزمائشن کي منهن ڏيڻو پيو، مان تڪليف جي ڪري رڙيون ڪندو ۽ تڪليف جي ڪري تڙپندو هئس. گهر وارا منهنجي اها حالت ڏسي روئي ڏيندا هئا، ڪي ماڻهو مشورو ڏيندا هئا تہ هيروئن جو **هڪ يا اڌ سگريٽ ئي پي ڇڏ!** پر مان ائين نہ ڪيو ڇو جو اهڙي طرح تہ مان وري ان

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن وٽ منهنجو ذڪر ٿيو ۽ ان مون تي درود شريف نہ پڙهيو تہ تحقيق اهو بدبخت ٿي ويو. (ابن سني)

برائي ۾ گرفتار ٿي ويندس بلڪ گهر وارن کي چوندو هئس تہ ضرورت پوي تہ مون کي ڪٽ سان ٻڌي ڇڏيندا ڪريو. **اَلْحَمْدُلِلّٰهِ** عَزَّوَجَلَّ آهستي آهستي سڌارو ايندو ويو ۽ مون کي نشي کان مڪمل طور نجات ملي وئي ۽ مان اڄ **دعوتِ اسلامي** جو هڪ ادنيٰ مبلغ آهيان. ان جي **عبرت پري داستان** ٻڌي اسان جا لڙڪ وهي آيا، اسان بہ پوئين گناهن کان توبهہ ڪئي ۽ **دعوتِ اسلامي** جي مدني ماحول سان وابستہ ٿي وياسين، مان اهو بيان ڏيڻ وقت **اَلْحَمْدُلِلّٰه** عَزَّوَجَلَّ **باب المدينہ** ڪراچي جي هڪ ڊويزن جي مدني انعامات جي ذميدار جي حيثيت سان **نيڪي جي دعوت** جون ڌومون مچائڻ جي ڪوشش ڪري رهيو آهيان.

چھوڑیں بدمستیاں، اور نشے بازیاں جامِ الفت پئیں، قافِلے میں چلو
اے شرابی تو آ، آ جُواری تو آ سب سُدھرنے چلیں، قافِلے میں چلو

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

ڪفر جي ايوانن ۾ ٿرٿلو

مٺا مٺا اسلامي ڀائرو! شاهِ خيرالانام صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم ٽن سالن تائين اسلام جي تبليغ لاءِ خفيہ (يعني پوشيده طور) انفرادي ڪوشش ڪئي، پوءِ جڏهن **الله** عَزَّوَجَلَّ جي حڪم سان علي الاعلان اسلام جو پيغام ڏيڻ شروع ڪيو ۽ بت پرستي جي مذمت بيان ڪرڻ لڳا تہ ڪفر جي ايوانن ۾ ٿرٿلو مچي ويو. قريش جا سردار هڪ وفد جي صورت ۾ پاڻ سڳورن جي چاچي ابو طالب وٽ آيا ۽ پنهنجي شڪايت پيش ڪئي تہ اوهان جا ڀائيٽا اسان جي معبودن کي بُرو ڀلو

فرمانِ مصطفیٰ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: جنهن وٽ منهنجو ذڪر ٿيو ۽ ان مون تي درود شريف نه پڙهيو ان جفا ڪئي. (عبدالرزاق)

چون ٿا ۽ گڏوگڏ اسان جي ابن ڏاڏن کي گمراهه ۽ اسان کي بيوقوف چون ٿا، اوهان مهرباني ڪري ان کي سمجهايو ته اهي ائين نه ڪن، جيڪڏهن اوهان سمجهائي نٿا سگهو ته وچ مان هٽي وڃو اسان پاڻ ان کي سمجهائي ڇڏينداسين. ابوطالب جيتوڻيڪ اسلام قبول نه ڪيو هو پر پنهنجي ڀائيٽي يعني سيّدُنا مُحمَّد رسُول الله (صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم) سان بيحد محبت ڪندا هئا ان ڪري قريش جي سردارن کي نرمي سان سمجهائي واپس موٽائي ڇڏيائون.

ساڃي هٿ ۾ سج..........

دعوت اسلام جو سلسلو زور شور سان جاري رهيو، قريش جي ڪافرن ۾ تاجدار رسالت صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم جي خلاف بغض ۽ دشمني جي باهه وڌيڪ ڀڙڪڻ لڳي، اهي وفد جي صورت ۾ ابوطالب وٽ آيا ۽ ڌمڪي ڏيندي چوڻ لڳا: ابوطالب اسان تو کي چيو هو پنهنجي ڀائيٽي کي سمجهايو پر توهان ان کي نه سمجهايو، اسان پنهنجي معبودن ۽ ابن ڏاڏن جي توهين برداشت نٿا ڪري سگهون. اسان توهان جي عزّت ڪندا آهيون، توهان ان کي هاڻي روڪيو، جيڪڏهن توهان ان کي نٿا روڪڻ چاهيو ته توهان به اسان سان مقابلي جي لاءِ تيار ٿي وڃو ته جيئن ٻن ڌرين مان هڪ جو فيصلو ٿي وڃي. اهي ڌمڪي ڏئي واپس موٽي ويا، ابوطالب سرڪار مدينه صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم کي گُهرائي عرض ڪيو: اي منهنجا پيارا ڀائيٽا! قوم مون کي توهان جي باري ۾ اها اها شڪايت ڪئي آهي، مهرباني ڪري مڙي وڃو، پنهنجو پاڻ تي ۽ مون تي رحم ڪريو.

فرمانِ مصطفي صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: ان شخص جو نڪ مٽيءَ ۾ ملي، جنهن وٽ منهنجو ذڪر ٿئي ۽ اهو مون تي درودِ پاڪ نہ پڙهي. (حاڪم)

اهو ٻڌي پاڻ ڪريم صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم جواب ۾ ارشاد فرمايائون: ”اي منهنجا چاچا! خدا جو قسم! جيڪڏهن اهي ماڻهو منهنجي ساڄي هٿ تي سج ۽ کابي هٿ تي چنڊ بہ آڻي رکن تڏهن بہ ان ڪم کي هرگز نہ ڇڏيندس ايستائين جو **الله** عَزَّوَجَلَّ ان کي (يعني اسلام کي) غالب ڪري ڇڏي يا مان ان ڪم ۾ پنهنجي جان ڏئي ڇڏيان.“ پوءِ پاڻ ڪريم صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم روئي پيا ۽ واپس وڃڻ لڳا، تہ پنهنجي پياري ڀائيٽي جو عزم ۽ استقلال ڏسي ابوطالب کي جوش اچي ويو ۽ سڏائي چوڻ لڳا: اي ڀائيٽا! دل کولي پنهنجي دين جي تبليغ ڪريو، قريش اوهان جو وار بہ ونگو نہ ڪري سگهندا.

(السيرة النبويہ لابن هشام ص 103، 104)

مٺا مٺا اسلامي ڀائرو! اوهان ملاحظ فرمايو! حضور تاجدار مدينہ، سُرور قلب و سينہ صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم جو عزم و استقلال ڪيتري قدر عظيم هو، دنيا جي ڪا طاقت بہ پاڻ سڳورن صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم کي دعوتِ اسلام کان نہ پٺي هٽائي سگهي.

وہ بجلی کا کڑکا تھا یا صوتِ ہادی ‏ ‏ ‏ عَرَب کی زمیں جس نے ساری ہلا دی

بدنام ڪرڻ جي سازش

منقول آهي تہ قريشن هڪ اجلاس ڪيو، جنهن ۾ ان ڳالهہ تي ڳڻتي جو اظهار ڪيو ويو تہ جيڪا هاڻي حج جي موسم بهار اچي رهي آهي ۽ ماڻهو دنيا جي ڪنڊڪڙڇ مان هتي ايندا ۽ جيئن تہ سرڪارِ مدينہ صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم کلم کليو نيڪي جي دعوت ڏئي رهيا آهن، ان ڪري ماڻهو پاڻ ڪريمن صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم جن کي ٻڌندا ۽

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جيڪو مون تي درود پاڪ پڙهڻ وساري ويٺو اهو جنّت جو رستو ڀُلجي ويو. (طبراني)

ٻڌندا ته پوءِ مڃيندا به ۽ پاڻ سڳورن صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جن جا شيدائي ٿي ويندا، ان ڪري ان جي رڪاوٽ جي هڪ ئي صورت آهي ۽ اها هي ته اسان شاهِ خيرالانام صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم کي خوب بدنام ڪريون ته جيئن ماڻهو پاڻ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جن کان نفرت ڪرڻ لڳن ۽ پاڻ ڪريم صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جن جي ڳالهه ئي نه ٻڌن ۽ ظاهر آهي جڏهن ڳالهه ئي نه ٻڌندا ته مائل به نه ٿيندا. اهڙي طرح ان مشوري کان پوءِ بدبخت ڪافرن پاڻ سڳورن صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جن کي معاذالله عَزَّوَجَلَّ مجنون، ڪاهن ۽ جادوگر چوڻ مشهور ڪرڻ شروع ڪري ڏنو، پر قربان وڃجي! مبلّغ اعظم، نبي مڪرّم صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جي عظيم همّت تان جو انهن جي واهيات ۽ خرافات کان ذري برابر به نه گهٻرايائون، بلڪ مسلسل نيڪي جي دعوت ۾ مشغول رهيا.

مٺا مٺا اسلامي ڀائرو! ڏٺو اوهان! اسان جا پياري آقا صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جي خلاف بدنام ڪرڻ جي باقاعده مهم هلائي وئي پوءِ به پاڻ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جي ارادي ۾ ذري برابر به گهٽتائي نه آئي، مسلسل نيڪي جي دعوت جو ڪم جاري رکيو. ان سان اسان کي اهو به درس مليو ته چاهي ڪو الزام لڳائي، مذاق ڪري، برن لقبن سان پڪاري، اسان جي آواز جو نقل ڪري، ڪيترو به ڏکائي پر اسان کي سنتن ڀريو مدني ماحول نه ڇڏڻ گهرجي. سنتن تي عمل ڪندي ٻين تائين به نيڪي جي دعوت پهچائڻ گهرجي، جيڪي بنا همت هاري منزل ڏانهن روانا ٿيندا آهن اهي نيٺ منزل ماڻي ئي وٺندا آهن.

تمہیں اے مبلغ! یہ میری دعا ہے کیے جاؤ طے تم ترقی کا زینہ

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّی اللهُ تَعَالٰی عَلَیْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن مون تي ڏهه ڀيرا درود پاڪ پڙهيو الله تعاليٰ ان تي سؤ رحمتون موڪليندو آهي. (طبراني)

دل جو مريض ٺيڪ ٿي ويو

مٺا مٺا اسلامي ڀائرو! نيڪي جي دعوت جو جذبو وڌائڻ جي لاءِ تبليغ قرآن و سنت جي عالمگير غير سياسي تحريڪ دعوت اسلامي جي سنتن جي تربيت جي مدني قافلن ۾ عاشقان رسول سان گڏ سنتن ڀريو سفر ڪندا رهو، اوهان جي ترغيب ۽ تحريص جي لاءِ هڪ مدني بهار پيش خدمت آهي: بابُ المدينہ ڪراچي جي هڪ اسلامي ڀاءُ کي دل جي تڪليف ٿي، ڊاڪٽر ٻُڌايو تہ توهان جي دل جون ٻہ نليون بند آهن، اينجيوگرافي (Angiography) ڪرايو. علاج تي هزارين روپيا خرچ اچڻو هيو، هي ويچارو غريب گهٻرايل هو، هڪ اسلامي ڀاءُ انهن تي انفرادي ڪوشش ڪندي دعوت اسلامي جي سنّتن جي تربيت جي مدني قافلي ۾ سفر ڪري اتي دعا گهرڻ جي ترغيب ڏياري، اهڙيءَ ريت اهي ٽن ڏينهن جي لاءِ مدني قافلي جا مسافر بڻيا، واپسيءَ تي طبيعت کي بهتر محسوس ڪيائون، جڏهن ٽيسٽ ڪرايائون تہ سيئي رپورٽون درست هيون. **ڊاڪٽر** حيرت وچان پُڇيو تہ توهان جي دل جون ٻہ بند نليون کُلي چُڪيون آهن. آخر اهو ڪيئن ٿيو؟ جواب ڏنائون: اَلْحَمْدُلِلّٰہ عَزَّوَجَلَّ **دعوتِ اسلامي جي مدني قافلي ۾ سفر ڪري دعا گهرڻ جي برڪت سان مون کي دل جي خطرناڪ مرض کان ڇوٽڪارو ملي ويو آهي.**

لوٹنے رَحمتیں قافِلے میں چلو سیکھنے سُنّتیں قافلے میں چلو
دل میں گردِرد ہو ڈر سے رُخ زَرد ہو پاؤ گے رَاحتیں قافلے میں چلو

آه صد آه! اسان جي دلين جا تاجدار، ٻنهي جهانن جا سردار،

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: **جنهن مون تي هڪ ڀيرو درود پاڪ پڙهيو الله تعاليٰ ان تي ڏهه رحمتون موڪليندو آهي.** (مسلم)

مڪي مدني سرڪار صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم اسلام جي پرچار جي لاءِ ڪيڏا سخت ظلم برداشت ڪيا، ظلم ۽ جفا جي طوفانن ۾ به ڪڏهن پاڪ ڪريم صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم پنهنجي مقصد کان نه هٽيا، ڪفار بدڪار جي ظلم ۽ ستم جي هڪ داستان پڙهو:

ڪافرن جي گهيري ۾

اميرالمؤمنين، حضرت مولاءِ ڪائنات، عليُّ المرتضيٰ، شير خدا ڪَرَّمَ اللّٰهُ تَعَالٰى وَجْهَهُ الْكَرِيْم فرمائن ٿا: بدبخت ڪافرن هڪ ڀيري ٻنهي جهانن جي تاجدار، نبين جي سردار صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم کي گهيري ورتو، اهي سرڪار نامدار صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم کي گهليندي ۽ ڌڪا ڏيندي ۽ اهو چئي رهيا هئا توهان اهي شخص آهيو جيڪي صرف هڪ معبود جي عبادت جو حڪم ڏيندا آهيو، حضرت علي ڪَرَّمَ اللّٰهُ تَعَالٰى وَجْهَهُ الْكَرِيْم (جيڪي انهن ڏينهن ۾ ننڍا هئا) فرمائن ٿا ايتري ۾ حضرت سيّدنا ابوبڪر صديق رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْه بهادري سان اڳتي وڌيا ۽ ڪافرن کي ماريندي، ڪيرائيندي، هٽائيندي سرڪار نامدار صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جي ويجهو پهتا ۽ سرڪار مدينه صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم کي انهن ظالمن جي گهيري کان ٻاهر وٺي آيا ان وقت سيّدنا صديق اڪبر رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْه جي مبارڪ زبان تي سيپاري 24 سورة المؤمن جي آيت نمبر 28 جاري هئي:

اَتَقْتُلُوْنَ رَجُلًا اَنْ يَّقُوْلَ رَبِّيَ اللّٰهُ وَقَدْ جَآءَكُمْ بِالْبَيِّنٰتِ مِنْ رَّبِّكُمْ ط

ترجمو ڪنزالايمان: ڇا هڪڙي مڙس کي هن ڪري قتل ڪريو ٿا جو اهو چوي ٿو ته منهنجو ربّ الله آهي ۽ بيشڪ اهو توهان وٽ روشن نشانيون کڻي آيو توهان جي ربّ جي طرفان.

هاڻي ڪافرن حضرت سيّدنا ابوبڪر صدّيق رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْه کي پڪڙي، سندن سر مبارڪ ۽ ڏاڙهي شريف جا ڪيئي وار پٽي وڌا ۽

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: **توهان جتي بہ هجو مون تي درود پاڪ پڙهو توهان جو درود مون تائين پهچندو آهي.** (طبراني)

ماري ماري پاڻ رَضِیَ اللّٰہُ تَعَالٰی عَنْہ کي شديد زخمي ڪري وڌو.
(شرح الزرقاني علي المواهب اللدنيہ ج 1 ص 468، 470)

بهرحال ظالم ڪافرن وڏو زور لڳايو، خوب ڌمڪيون ڏنيون تہ ڪنهن بہ طرح سان سرڪار عالي وقار صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم اسلام جي پرچار کان پاسو ڪن پر اسان جا پيارا ۽ منا منا آقا صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم دين اسلام جو ڪم ڪندا ئي رهيا، جيئن جيئن ڪم وڌندو رهيو تيئن تيئن بدبخت ڪافرن جي ڪاوڙ ۽ غضب ۾ بہ اضافو ٿيندو رهيو، اهي هر گهڙي تاجدار رسالت صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم کي ايذاءُ پهچائڻ جي تاڙ ۾ رهندا هئا.

چادر جو ڦندو

بدبخت ڪافر هڪ ڀيري ڪعبي شريف جي چانو ۾ وينا هئا ۽ سرڪار نامدار صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم (مقام ابراهيم جي ويجهو) نماز ۾ مشغول هئا، عُقبہ بن ابي مُعِيط نالي ڪافر پاڻ سڳورن صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم جي ڳچي مبارڪ ۾ چادر جو ڦندو وجهي سختي سان پاڻ سڳورن صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم جي ڳلي مبارڪ کي دٻائڻ شروع ڪيو، حضرت سيّدنا ابو بڪر صديق رَضِیَ اللّٰہُ تَعَالٰی عَنْہ پهچندا آيا ۽ ان (يعني عُقبہ بن ابي مُعِيط) کي ڪلهي کان پڪڙي هٽايو ۽ پاڻ رَضِیَ اللّٰہُ تَعَالٰی عَنْہ جي زبان تي سيپاري 24 سورةُ المؤمن جي آيت نمبر 28 جاري هئي:

اَتَقْتُلُوْنَ رَجُلًا اَنْ یَّقُوْلَ رَبِّیَ اللّٰهُ وَ قَدْ جَآءَكُمْ بِالْبَیِّنٰتِ مِنْ رَّبِّكُمْؕ

ترجمو ڪنزالايمان: ڇا هڪڙي مڙس کي هن ڪري قتل ڪريو ٿا جو اهو چوي ٿو تہ منهنجو ربّ الله آهي ۽ بيشڪ اهو توهان وٽ روشن نشانيون کڻي آيو توهان جي ربّ جي طرفان.

(صحيح البخاري ج 3 ص 316 حديث 4815)

فرمان مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: مون تي درودشريف جي ڪثرت ڪريو، بيشڪ هي توهان جي لاءِ طهارت آهي. (ابو يعليٰ)

هڪ ڏينهن ٻنهي جهانن جا تاجدار صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم پنهنجي گهر مبارڪ مان ٻاهر تشريف ڪٺي آيا. پاڻ ڪريم صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم ڪي واٽ تي ڪو بہ ڪافر ملندو هو پوءِ چاهي اهو غلام هجي يا آزاد پاڻ ڪريم صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جن ڪي تڪليف ڏيندو هو. (السيرة النبويہ لابن هشام ص 113) آهہ! امام العابدين، سلطان السّاجدين، سيد الصّالحين، سيد المرسلين، خاتم النبين، رحمةٌ للعٰلمين صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جي داستان غم نشان تي دل رت روئي ٿي، ايتري قدر ظلم سهڻ باوجود اسلام جي تبليغ ۽ نماز جو اهتمام اللہ! اللہ!

حَرم کی سرزمیں پر آپ پڑھتے تھے نَمازاکثر
ہمیشہ اُس گھڑی کی تاک میں رہتے تھے بدگوہر
کوئی آقا کی گردن گُھونٹتا تھا کَس کے چادر میں
کوئی بدبخت پتّھر مارتا تھا آپ کے سر میں

ڏاچي جي ٻچيداني

هڪ ڏينهن حضور سراپا نور صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم ڪعبي شريف جي ويجهو نماز پڙهي رهيا هئا ۽ قريش جا ڪافر هڪ جڳهہ ويٺا هئا، انهن مان هڪ چيو تہ انهن ڪي ڏسو ٿا؟ وري چوڻ لڳو: توهان مان ڪو آهي جيڪو وڃي فلاڻي قبيلي جي ذبح ڪيل ڏاچي جي ٻچيداني ڪٺي اچي ۽ جڏهن اهي سجدي ۾ وڃن تہ انهن جي ڪلهن تي رکي؟ ان تي بدبخت عُقبہ بن اَبي مُعِيط اٿي وڃي ٻچيداني ڪٺي اچي رحمت عالم صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جي ڪلهن مبارڪن جي وچ ۾ رکي ڇڏي. اللہ عَزَّوَجَلَّ جا محبوب صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم انهي حال ۾ رهيا ۽

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: جنهن مون تي ڏهه ڀيرا صبح ۽ ڏهه ڀيرا شام درودِ پاڪ پڙهيو قيامت جي ڏينهن ان کي منهنجي شفاعت ملندي. (مجمع الزوائد)

مٿو مبارڪ سجدي مان نه کنيائون ۽ اهي سڀ ٺهڪ ڏئي کلڻ لڳا، ايستائين جو خاتون جنّت سيده فاطمةُ الزهرا رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْھَا (جن جي عمر ان وقت اٽڪل اُٺ سال هئي) آيون ۽ انهن رحمت عالم صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم جن جي پُٺ مبارڪ تان ان گندگي کي ڪٺي اڇلايو، تڏهن سرڪار نامدار صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم پنهنجو سِرُ مبارڪ مٿي ڪنيو ۽ پروردگار عَزَّوَجَلَّ جي بارگاهه ۾ عرض گذار ٿيا، يا الله عَزَّوَجَلَّ! انهن قريشن کي پڪڙ. ياالله عَزَّوَجَلَّ! تون ابوجهل بن هشام، عُتبه بن ابي رَبيعه، شَيبه بن ربيعه، وليد بن عُتبه، اُمَيّه بن خَلف ۽ عُقبه بن ابي مُعِيط کي پڪڙ. ان حديث پاڪ جا راوي حضرت سيّدنا عبدالله بن مسعود رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہ فرمائن ٿا: مون بدر جي ڏينهن انهن کي مقتول (قتل ڪيل) ڏٺو اهي بدر جي کوهه ۾ منهن ڀر ڪريل هئا.

(صحيح البخاري ج 1 ص 102 حديث 240)

نہ اٹھ سکے گا قیامت تلک خدا کی قسم
کہ جس کو تم نے نظر سے گرا کے چھوڑ دیا

مٺا مٺا اسلامي ڀائرو! بيان کي ختم ڪندي سنّت جي فضيلت ۽ ڪجهه سنّتون ۽ آداب بيان ڪرڻ جي سعادت حاصل ڪيان ٿو، تاجدارِ رسالت، شهنشاهِ نُبُوَّت، مصطفيٰ جانِ رحمت صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم جو فرمان جنّت نشان آهي: جنهن منهنجي سنّت سان محبت ڪئي ان مون سان محبت ڪئي ۽ جنهن مون سان محبت ڪئي اهو جنّت ۾ مون سان گڏ هوندو. (مشکٰوة المصابيح ج 1 ص 55 حديث 175)

سنّتیں عام کریں دین کا ہم کام کریں
نیک ہو جائیں مسلمان مدینے والے

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰی عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن ڪتاب ۾ مون تي درودِ پاڪ لکيو ته جيستائين منهنجو نالو ان ڪتاب ۾ لکيل رهندو ملائڪ ان جي لاءِ استغفار ڪندا رهندا. (طبراني)

”يا نبي الله“ جي نو اکرن جي نسبت سان ننهن ڪٽڻ جا 9 مدني گل

﴿1﴾ جمعي جي ڏينهن ننهن ڪٽڻ مستحب آهي. ها جيڪڏهن وڌي ويا هجن ته پوءِ جمعي جو انتظار نه ڪريو. (درمختار ج 9 ص 668) صدرُالشَّريعه، بدرالطَّريقه مفتي محمد امجد علي اعظمي عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ القوي فرمائن ٿا: منقول آهي ته ”جيڪو جمعي جي ڏينهن ننهن ڪٽي الله تعاليٰ اُن کي ٻئي جمعي تائين مصيبتن کان محفوظ رکندو ۽ ٽي ڏينهن وڌيڪ يعني ڏهه ڏينهن تائين.“ هڪ روايت ۾ هي به آهي ته جيڪو جمعي جي ڏينهن ننهن ڪٽي ته رحمت نازل ٿيندي ۽ گناهه ڇڻندا. (درمختار و ردالمحتار ج 9 ص 668، بهار شريعت، ج 3 حصو 16 ص 583) ﴿2﴾ هٿن جا ننهن ڪٽڻ جي منقول طريقي جو خلاصو پيش خدمت آهي: پهرين ساڄي هٿ جي شهادت واري آڱر کان شروع ڪري، ترتيبوار ڇيچ سميت ننهن ڪٽيا وڃن پر آڱوٺو ڇڏيو وڃي، هاڻي کٻي هٿ جي ڇيچ کان شروع ڪري ترتيبوار آڱوٺي سميت ننهن ڪٽيو، پوءِ آخر ۾ ساڄي هٿ جي آڱوٺي جو ننهن ڪٽيو وڃي. (درمختار ج 9 ص 670، احياءُ العلوم ج 1 ص 193) ﴿3﴾ پيرن جا ننهن ڪٽڻ جي ڪا ترتيب منقول ناهي. بهتر اهو آهي ته ساڄي پير جي ڇيچ کان شروع ڪري ترتيبوار آڱوٺي سميت ننهن ڪٽيو پوءِ کاٻي پير جي آڱوٺي کان شروع ڪري ڇيچ سميت ننهن ڪٽيو. (ايضًا) ﴿4﴾ جنابت جي حالت (يعني غسل فرض ٿيڻ جي صورت) ۾ ننهن ڪٽڻ مڪروهه آهي. (عالمگيري ج 5 ص 358) ﴿5﴾ ڏند سان ننهن ڪٽڻ مڪروهه آهي ۽ ان سان

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جيڪو جمعي جي ڏينهن مون تي درود شريف پڙهندو آءُ قيامت جي ڏينهن ان جي شفاعت ڪندس. (ڪنزالعمال)

برص (يعني ڪوڙهه) جي بيماري ٿيڻ جو انديشو آهي. (ايضًا) ﴿6﴾ ننهن ڪٽڻ کان پوءِ انهن کي دفن ڪري ڇڏيو ۽ جيڪڏهن اڇلائي ڇڏيو ته به حرج ناهي. (ايضًا) ﴿7﴾ ڪٽيل ننهن بيتُ الخلا يا غسل خاني ۾ اڇلڻ مڪروهه آهي، جو ان سان بيماري پيدا ٿيندي آهي. (ايضًا) ﴿8﴾ اربع جي ڏينهن نُنهن نه ڪٽڻ گهرجن جو ڪوڙهه جي بيماري ٿيڻ جو انديشو آهي البت جيڪڏهن اوڻيتاليهه ڏينهن کان نه ڪٽيا هئا، اڄ اربع چاليهون ڏينهن آهي جيڪڏهن اڄ نه ڪٽيا ته چاليهه ڏينهن کان وڌيڪ ٿي ويندا ته اُن تي واجب ٿيندو ته اڄ جي ئي ڏينهن ڪٽي، ان ڪري جو چاليهه ڏينهن کان وڌيڪ ننهن رکڻ ناجائز ۽ مڪروهه تحريمي آهي. (تفصيلي معلومات جي لاءِ فتاويٰ رضويه جلد 22 صفحو 574، 685 ملاحظ فرمايو) ﴿9﴾ ڊگها ننهن شيطان جي نشست گاهه آهن يعني انهن تي شيطان ويهندو آهي.

(اتحاف السادة للزبيدي ج 2 ص 653)

هزارين سنتون سکڻ جي لاءِ **مڪتبة المدينه** جا شايع ٿيل به ڪتاب "بهار شريعت" حصو 16 (312 صفحا) ۽ 120 صفحن جو ڪتاب "سنتيں اور آداب" هديو ڏئي حاصل ڪيو ۽ پڙهو. سنتن جي تربيت جو هڪ بهترين ذريعو **دعوتِ اسلامي** جي مدني قافلن ۾ عاشقان رسول سان گڏ سنتن ڀريو سفر به آهي.

سیکھنے سنّتیں قافلے میں چلو | لوٹنے رحمتیں قافلے میں چلو
ہوں گی حل مشکلیں قافلے میں چلو | پاؤ گے برکتیں قافلے میں چلو

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: **جنهن جمعي جي ڏينهن مون تي ٻہ سؤ ڀيرا درودِ پاڪ پڙهيو ان جا ٻہ سؤ سالن جا گناھ معاف ٿيندا.** (كنزالعمال)

فهرست

عنوان	صفحو	عنوان	صفحو
درود شريف جي فضيلت	1	هڪ هيروئني جي توبهہ	9
دنيا جي بدحالي	3	ڪفر جي ايوانن ۾ ٽرٽلو	12
آقا جن جي ولادت ٿي	3	ساڃي هٽ ۾ سچ	13
غار حرا ۾ عبادت	5	بدنام ڪرڻ جي سازش	14
نبوّت جو اعلان	5	دل جو مريض ٺيڪ ٿي ويو	16
پهرين وحي	6	ڪافرن جي گهيري ۾	17
دعوتِ اسلام جي شروعات	7	چادر جو ڦندو	18
مسلمان ٿيندي نيڪي جي دعوت جي ڌوم	7	ڏاڇي جي ڀڇيداني	19
ڪاش نيڪي جي دعوت ڏيڻ وارا بڻجون	8	ننهن ڪٽڻ جا 9 مدني گل	21

ماخذ ۽ مراجع

ڪتاب جو نالو	مطبوعہ	ڪتاب جو نالو	مطبوعہ
قرآن مجيد	مكتبة المدينه باب المدينه كراچی	المواهب اللدنيه	دارالكتب العلمية بيروت
كنز الايمان مع خزائن العرفان	مكتبة المدينه باب المدينه كراچی	شرح الزرقاني	دارالكتب العلمية بيروت
صحيح بخاری	دار الكتب العلمية بيروت	اتحاف السادة	دارالكتب العلمية بيروت
مسند امام احمد	دارالفكر بيروت	در مختار ردالمحتار	دارالمعرفة بيروت
المستدرك للحاكم	دارالمعرفة بيروت	فتاویٰ رضويه	رضا فائونديشن لاهور
السيرة النبويه لابن هشام	دار الكتب العلمية بيروت	بهار شريعت	مكتبة المدينه باب المدينه كراچی

هي رسالو پڙهي ڪري ٻين کي ڏيو

شادي غمي جي تقريبن، اجتماعن، عرسن ۽ ميلاد جي جلوسن وغيره ۾ مڪتبة المدينہ تان شايع ٿيل رسالا تقسيم ڪري ثواب ڪمايو گراهڪن کي ثواب جي نيّت سان تحفي ۾ ڏيڻ جي لاءِ پنهنجي دڪانن تي بہ رسالا رکڻ جو معمول بڻايو اخبار جي هاڪر يا ٻارن جي ذريعي پنهنجي پاڙي جي گهر گهر ۾ وقفي وقفي سان بدلائي بدلائي ڪري سنّتن ڀريا رسالا پهچائي نيڪيءَ جي دعوت جون ڌومون مچايو.